

Numărul 38. Oradea-mare 22 sept. (5 octob.) 1902. Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Visiunea lui Don Quixotte.

— Fragment. —*

Fugiă cavalerul... Dar codrii 'n urdie
In urmă-î s'adună și iar se 'mprăscie;
Câmpiile șese alunecă iute,
De-asupra-î s'alungă de fulgere sute.

Și munții bătrâni îl urmau în galop
Cu stâncile negre, gigantici ciclopî,
Greoaie hurducă pământu 'n picior,
Prevâl de pe umeri pădurite lor.

Se 'ntreabă: „Fug eu? sau că lumea întregă
A rupt-o la fugă, nebună, pribeagă?
Sau mări subterane duc munții cu sine,
Purtându-me, — o frunză pierdută, pe mine?“

Odat' încă pintenu 'nfige — aleargă...
Deodată se schimbă în noaptea cea largă
Privirea... Nainte-î o lume deschisă...
Cu aer vâratec, pe lunce de vise.

Pe maluri de riuri, ce scapără line,
El vede castele cu arcuți senine
De marmură albă, ascunse 'n dumbrave,
În cer mișcă norii auritele nave.

O musică tristă, adânc voluptoasă,
Pătrunde-acea lume de flori și miroase
Și verțile lanuri se leagănă 'n lună
Și lacuri cadența cântărilor sună.

* Din Operele complete ce se tipăresc în editura „Mî-nervei“ la București.

Subțirele neguri păreau pânzării
De brum' argintoasă, lucind viorie
Și florile toate sub ea 'ncremenite
Respiră bogate miroase-adormite.

Pe-al codrilor verde, prin bolțile dese,
Prin mreje de frunze seninul se țese
Și ocle mișcă în păture plane
În funduri visează a lumii icoane.

Și unde 'n dumbravă-î săpată cărare,
O mândră femeie s'arată călare,
Frumos se mlădie pe calul ei graur,
Cu presun d'argint și cu șeaua de aur.

În părul ei negru lucesc amorțite
Flori roși de jeratic frumos încalcite,
Rubine, smarandari, astfel presărate,
Selbategă face la față s'arate.

Și ochi de-un albastru, bogat întuneric,
Ca basme păgâne, de iubire chimeric,
Lucesc sub o frunte curată ca ceara,
Zimbirea-î imbată ca nopțile, vara.

Pe codri 'nfioară a ei frumusețe
Și apele fulger cu undele crește,
Se pare că 'nvie a basmelor vremurii,
Căci tumea-î cuprinsă de-un dulce cutremur.

Din nori curge-o bură, un colb de diamante
Pe vâi se așază pe dealuri înaintea,
În față li-î luna, prin șuet de șoapte,
S'ardică pe cer curcubeu de noapte.

*Ea calu-și alătură, mâna întinde,
Iar përul ei negru încet se desprinde
Și 'n valuri de moale mătase el cade
Pe umere albe .. Frumos i se șade.*

*Și plâns este glasu-î : „Iubit cavalerie,
„Nu merge la mare, că mor de durere,
„Împarte cu mine pământul și răiul“,
De dor și de grijă îi tremură graiul.*

*„Iubite dorite în brațele-mi vino
„Și cruda durere din pieptu-mi alin-o.
„Să fii al meu mire, menitul de zodi
„Și fie păstrat-am a sinului rodii.“*

*„— În van e, crăiaso, zimbirea-ți din treacăt,
„Căci mintea mea pus-a simțirilor lacăt
„Și chipu-ți nu poate pëtrunde 'n visare-mi,
„Cu ochii albaștri amoru-mi nu-l sfaremî.*

*„Păstrează, crăiaso, viclenele sfaturi,
„În lături, frumoasă ispită, în lături !*

*Ea pïere, — cu dënsa castele, dumbravă,
Și marea de gheată vîiește grozavă.*

M. Eminescu.

Ceva despre psihologia plăcerii estetice.

S'a celit în adunarea din Bistrița a Societății pentru crearea unui fond de teatru român în 8 septembrie 1902.

Dzeu a creat pe om spre un anumit rost pe lumea aceasta. Ordinea minunată a lumii și causalitatea în toate din lume ne împune credința în idea aceasta. Rostul vieții omului e: să se prepare pentru viața deseversită. Cătră o viață deseversită urmează omul, încet, înainte, condus de impulsuni conșciente, dar în mare parte și de îmbolduri inconșciente.

Ca omul să poată urmă mai sigur calea sa, trebuie să caute a cunoaște lumea și toate câte sînt în ea, a cunoaște adecă terenul merit să fie exploatat pentru dobândirea mijloacelor de viață, prin cari se realizează progresul, fericirea.

În a-ș dobândi mijloace, prin cari să poată înainta mai ușor și mai sigur, cătră perfecție, emulează oamenii în viață, fiecare după credința, știința și îmboldurile sale speciale.

Împregiurarea, că omul ajunge să cunoască și să exploateze lumea aceasta, în folosul scopului vieții sale, îl determină să o și idrăgească, să se alipească de ea, să-și lege viața de lumea aceasta, așa de tare, încât idea despărțirii de ea i se pare dintre toate cea mai îngrozitoare. Aiei residă iubirea omului cătră lume, simțemnt infiltrat în fiecare ființă omenească.

Mănat de boldul seü firesc, omul e continu activ prin ceea ce își desvoaltă atât intelectualitatea cât și corpul; dar de altă parte prin aceasta i se tot alimentează și se imputernicește totdeodată și însuș boldul seü fieresc. Căci, de sine înțeles, și boldul acela trebuie continuu nutrit, prin alimente

anumite, pentru ca să fie în stare a tot surescità energia trebuitoare desvoltării vieții, în toate formele ei.

În scopul întreținerii vigoarei și stimulării neîntrerupte, atât în partea psihică cât și în cea trupescă, și apoi și în scopul premenirii continue cu puteri noue și a direcționării vieții tot pe calea cea mai bună, s'a rënduit, ca acțiunea psihică, pornită de impresiile lumii ori de reproducerele interne să nu se sfërșească cu atât, că s'aü făcut, asociat și complicat ideile: ci să se mai facă, în urma ei, simțită și o anumită stare psihică, ca dedusă din idei, o stare de plăcere ori neplăcere. Când vedem pe un vechi și bun amic, ori o rudenie, se deșteaptă în noi o emoțiune ce ne dispune plăcut; când auzim că un bun amic, ori o rudenie a răposat, asemenea simțim un fel de înfiorare, o emoțiune, ce ne percurge flința întreagă, înse o emoțiune neplăcută. Tot asemenea emoțiuni ne infiorează și când ne aducem numai aminte de momentele sus amintite, peste tot, când se reproduce ori produc în conșiență idei, fie în urma unor stimuli interni, fie externi, rezultă totdeodată și o stare afectivă în psihicul nostru, ce se arată a fi un fel de rezonanță a ideilor, a cunoșcințelor noastre, care stare se esprimă în ceea ce numim peste tot simțeminte.

Când se produce ori reproduce în psihicul nostru idei, se causează în celulele fibrelor cerebrale o ușoară escitare, care fiind între marginile recerute în privința intensității și fiind încuviințată de judecata asociată a acel proces psihic, o simțim ca binefăcătoare vieții, căci ea înseamnă o potențare a energiei din noi; iară din contră fiind prea intensivă, ori descuviințată de judecata noastră, o privim ca nepriincioasă, căci aceasta poate atacă condițiile vieții.

S'a zis, că boldul de-a trăi și de-a ne valoră ce viază în noi, e tot ce determină viața și tendențele omeneșei. Din cauza aceasta tot ce ne ajutoarează viața și progresul, se simte de suflet ca plăcut. Și multe sînt și de multe feluri lucrurile lumii, cari aduc plăceri sufletului. Multe forme, lucruri și lucrări din lume ne impresionează plăcut, din cauză că acelea prin natura lor, sînt menite a favorisă și a asigură viața. Cum să nu-ți fie plăcută o bucată de carne, când aceasta îți nutrește corpul?! Cum să nu-ți placă fapta bună a unui om, când aceasta condiționează viețuirea socială omenească? Cum să nu-ți placă descoperirea unui adevăr, când acesta servește de mijloc pentru valoarea vieții ș. a.?

Și înse atât de doritor e omul de a trăi și a se valoră, de îi plac nu numai lucrurile și lucrările lumii, care în mod direct favorisează viața, ci chiar și acelea care nu mai însemnează și represintă viața, cu condițiunile ei, ori nu mai reproduce momente de-ale vieții. La ce ne folosește vederea unei flori, a unei rose, garofe și altele? Vederea câmpului, a unui cataract, a mării, a unui om frumos, a unei simetrii, a unei statue, a unei picturi, a unei reprezentații teatrale? la ce ne poate folosi, întrebându-ne cu serioșitatea rece, ascultarea unei muzici, a unei armonii, cetirea unei poezii, a unui roman etc. ? Și cu toate acestea cine ar putea contestă puterea acelora de a produce plăcere în inima omenească?

La teatru privitorii pricepuți devin de tot fascinați de înfiorarea plăcerii ce sorb cu sufletul. Tot așa poți deveni și la impresionarea sublimului din

natură. N'am avut fericirea a sta sub impresiunea marelui cataract de la Niagara, despre care se zice că te imbată sufletește, îți înspiră sentimente ce-ți înflorează viața; dar știu despre mine, că în fața căderii Rinului la Neuhausen și d. e. tot așa de pe vârful muntelui Righi, mi-am perdut de tot conștiința eu-lui propriu.

„Omul nu trăește ca să mănânce și să bea, ci mănâncă și bea ca să trăiască“, sună o zicală. Omul în vederea scopului său suprem, după cum se știe, n'are adevărat să trăiască numai viața fizică, ci și intelectuală. E natural, ca să n'aibă nevoie numai de nutriment pentru susținerea vieții fizice, ci și pentru cea psihică. Și aceasta iară nu numai în vederea realității intereselor egoiste, ci și în vederea alinării, desfătării și imputernicirii sufletului.

Aceasta e o cerință providențială, ce se impune vieții celei adevărat omenești.

Și trebuința aceasta își are baza sa biologică în natura omenească. Nisuița pentru o astfel de degajare sufletească n'are deci a fi esplicată ca provenită din simpla dispoziție de lenevire și de petrecere de timp, ci ea este sugerată de un motiv biologic, ce-și are rațiunea sa în scopul premenirii și susținerii energiei psihice. Adevărul acesta este exprimat și pilduit în mod foarte invederat, în „Furnica și Greerele“ din „Fabule revădute“ de I. Gorun-Hodeș (în Sămănătorul, nr. 7 I pag. 108 și 109.) Se spune aci între altele: „Toată vara furnica a adunat și acum hambarele-i gem de grâne. Dar cum iarna a venit posomorită și ziua e scurtă și înorată, iar nopțile lungi și viforoase, i se urește furnicii de moarte în casa caldă și întunecoasă. Și atunci iat-o că pleacă și bate la ușa vecinului ei, greerele. — Bună seara, vecine; n'ai veni și tu iutețuș la mine, să-mi mai cânti un cântec de acela, de care știi tu, că serile sunt nesfârșite și triste și tare mi se urește.

— Cum? răspuse greerele, dar tu, sërmano, nu știi nici un cântec?

— Nu știu vecine nici unul, așa ceva n'am învățat, nu m'a tras capul nici inima spre frumsețe fără dobândă...

— Dar atunci ce ai făcut tu toată viața ta?

— Ce să fie? Am adunat, hambarele-mi sunt pline. Îi răspuse greerele.

— Ai adunat? Prea bine: *îndoapă-te acum!* îi răspunde greerul.

Partea spirituală a omului e fără îndoială cel mai important factor în economia vieții. Aceasta și cere o specială și foarte intensivă alimentare, întărire, dezvoltare și cultivare. Se alimentează și dezvoltă foarte mult îndusă fiind a lucră în direcție științifică. Dar cu atâta numai nu și-a ajuns scopul. *Spiritul are nevoie a fi cultivat și prin modele de viață. Astfel de modele sunt în adevăr toate obiectele frumosului, atât a frumosului artistic, cât și a celui real.*

Ne place d. e. o roasă, fără interes, numai fiind că vedem în ea simbolisată și exprimată viața, care ne e atât de scumpă noue oamenilor; și rosa ne place mai mult, decât rezeda, fiind că ea exprimă într'un mod mai pronunțat viața. Ne place mai mult floarea în boabe, jumătate desfoiată, decât rosa de tot desfoiată, fiind că aceea e mai plină de viață, decât cea deplin înflorită, care reprezintă viața în sfârșitul ei. Și omului cult îi mai plac speciile de rose nobilitate, decât a celor obicinuite, pentru că ființa ace-

lora denotă mai multă gingășie. Ne place câmpul, fiind că vedem atâtea lucruri, lăsate de Dzeu, reprezentând atâtea viață și putere, cu atâtea însușiri și mijloace binefăcătoare vieții. Ne place un cataract mare, fiind că vedem exercitarea unei mari puteri a apei, și puterea e basa vieții; ne place marea fiind că și în ea zace o putere imensă; ne place a privi un om frumos, fiind că reprezintă condițiile vieții; o statuă, fiind că reprezintă viața unei ființe deosebite; o pictură, fiind că reproduce și ea viața în anumite forme, în care poți vedea clar; ne place o piesă teatrală, fiind că ni se arată lupte, pe cari se bazează și în cari se manifestează viața energică și valoroasă; ne place muzica, fiind că ea reprezintă simțeminte mai înalte omenești, manifestația tot a unei vieți valoroase; ne place armonia și simetria, fiind că reprezintă ideea de ordine atât de indispensabilă existenței vieții sociale; ne place o poezie, ori un roman, fiind că vedem în ele desveluite tipuri de viață deslănțuită în simțeminte și fapte deosebite, etc.

Toate aceste momente, cualificate a deșteptă în noi simțemintele de plăcere, nu reprezintă pârghii puse în acțiune în vederea satisfacerii vre-unei necesități practice a vieții noastre. Dar de folos tot sânt, căci ele prin faptul, că arată viața, și încă viața în partea sa energică și valoroasă, întrețin un foc sacru pe seama spiritului nostru, făcându-l să se ridice din preocupățiunile vieții de toate zilele la niște sfere superioare.

Și fiind că ele sânt chemate a întări, încurajă și a lustrui spiritul, direcționându-l tot deodată către o înălțare ideală; impresiile estetice devin în deosebă de trebuință spiritului dezvoltat, omului cult. Mai ales spiritul cult are nevoie de ele, dar nu se poate lipsi de ele, în anumite forme, nici spiritul necultivat. La ce curte țărănească, fie cât de sărăcăcioasă, lipsește straturile de flori? Și în ce casă țărănească lipsește icoanele „frumoase“? Cine nu se încântă de muzică? Care suflet, cât de necult, nu umblă să se alinte de vraja poveștilor. La toate popoarele, atât la cele de acum, cât și la cele istorice, se găsește urme de plăsmuirii artistice. Sigur nu fără motiv psihologic și biologic se fac de simțim frumosul ca revărsând farmecul său binefăcător asupra inimei noastre.

Plăcerea aceasta înviețoare, neinteresată, pentru că nu satisface o trebuință egoistă, ci una de ordine mai înaltă, este ceea ce numim emoțiune deșteptată de *simțeminte estetice, plăcere estetică.*

Prin simțeminte estetice, pe temeiul iluziei, ce le însoțește, sântem determinați a viețui în cea mai intimă comuniune cu obiectele frumoase, a ne contopi ființa noastră psihică cu ele, respective cu ce ele reprezintă, fără ca sufletul să mai poată face vre-o reflexiune. Prin aceasta viața noastră psihică e adusă la o stare de vibrație puternică, în un mers repede — e nevoită adevărat a intra în un mers al vieții reprezentate prin producția artistică. Și aceasta este ceea ce ne place. Și e caracteristic, că cu toate că sântem conșcii, că trăim numai în iluzia realității, noi ne simțim pe deplin mulțumiți de iluzia acelor existențe. La o pictură ne îndestulim perfect și numai de vederea ei. În aceasta stare fiind, se zice, că am devenit: impersonali.

S'a zis, că căutarea după plăcere estetică rezidă în un bold firesc al omului, în boldul de viață

și valoare, ce viază în fiecare individ, căci este inerent ființei omenești. Să vedem cum!

Fiecare om e muncit de aspirații și de tendințe înalte; fiecare suflet e stimulat de un avânt, ce se poate exprima cu: *excelsior*.

Omul înse, între raporturile vieții reale, nu poate lucra astfel, ca să se satisfacă pe deplin acel bold de valoare, înăscut ființii sale. Omului nu-i este dat adecă a fi stăpân absolut peste lume și raporturile ei reale. Lumea reală îi pune fel și fel de pedeci și restricții în tendințele lui firești; viața omului e pusă a se desfășura între fel și fel de legi. Multe ar face omul, după gândul său; dar când se vede în fața realității, i se pune în cale, când un veto al putinții, când al îngăduinții. *În imperiul imaginației înse nu sunt restricții*, aci nu e oprit omul de legile apăsătoare și împedecătoare ale realității. Îi e permis a-ți ridică valoarea vieții. Aici în adevăr deci omul se poate simți la largul său.

În virtutea acestor stări de lucruri, tot ce nu putem avea, ori ce nu putem îndeplini, în realitate, pentru ce înse viază în noi tendințe, ni le *închipuim* ca avându-le ori îndeplinindu-le. Și ne și șcim mulțumii, până la un grad oare care, și cu ce ni se acordează în forma aceasta.

De câte ori nu ne încântăm, în toată tigna, de niște momente închipuite ale stării noastre?! Câte sentimente pentru susținerea și alimentarea energiei psihice nu ne creăm pe calea și cu ajutorul fantasiei. Cât de bine îi cade tinărului, când are răgaz a contempla, cu toată puterea fantasiei, asupra visurilor frumoase despre viața sa viitoare?! Ce putere de viață nu inspiră el din acele visuri și cât de mult i se învioșează prin aceasta interesul către lume și problemele vieții?! Dar bătrânul? nu-și susține și simte și el, cu fantasia, junia în viața sa? Ce ar fi omul oare lipsit de acel stimulent, care în adevăr îl ajutorează, atât de mult, în a-și forma aripile menite a-l purta și a-l avântă în cele mai fericitoare sfere?!
(Finea va urmă.)

Dr. Iosif Blaga.

L a d i j m ă .

Pe de marginea pădurei care bate 'n ruginiu
Stă porumbul ici și colo, în grămeți, portocaliu.

Poleită e pădurea de lumina de la soare;
Poleit, vederii mândru, e porumbul pe ogoare.

Carul, stringătorul casei, stă și-așteaptă lângă boi,
Să mi-l tragă la grămadă, să încarce roade noi . . .

Boii rumeșă a lene, pe când fire sburătoare
Li se prind ușor de coarne, falfăind strălucitoare . . .

Copilașii, goi aproape, sgrebuliți sub car, dau zor
Să imbuce: câni casei lacomi cată 'n ochii lor . . .

Iar cât poți vedea cu ochii, snopi de hlujuri, în picioare,
Strins închiși cu brăț la mijloc, par o oaste luptătoare . . .

Și, călări, pe ici, pe colo, harnicii isprăvniceii,
De-ți închipui că sunt *grade*, se arată printre ei.

De-a 'n călare mi se uită la grămeți, așa de par' că
Le măsoară cu căntarea, — și în care le încarcă . . .

*

Lângă trei grămeți, o fată își așteaptă și ea rëndul,
Să se vadă dijmuită: multe-și deapănă cu gândul!

Uite carul pentru dijmă se oprește — și, din el,
Sare vesel, mândru, sprinten, diavolul de codinel.

— Dumneata veniși la dijmă? rușinoasă îi rostește.
Câte-o mândră roșioară pe obraji îi infloresce.

— Eū surată fă, și dijmă o să-ți iaū, — să n'ai habar, —
Banița și sărutarea: — nu de geaba sūnt pândar!

— Uite-al naibeii! zice fata bucuroasă de ispită . . .
El dă fuga s'o sărute, — ea se face-ūn pic ferită.

— Ce? începi întei cu dijma? — Păi! la ce să mai mēsor?
Anu-i bun, grāmada-i mare . . . o să te sărut să mor!

Unde sărută flăcău, rēsăriaū bujori pe loc . . .
Iar când dijma e la capēt, ea, cu obrājorii 'n foc.

Printre degete-l privește și-l întreabă: dijma-i dată;
Dar mai sărutași, ia spune, pān' acuma, altă fată?

N. Radulescu Niger,

Ieoane din viață.

(Urmare.)

Cornelia suspină greoi, i veniră ameteii, o cuprinseră din nou frigurile și nu putu să mai prelungescă discuțiunea. O audiū doar:

— Me iartă, dle Vulcan, mi-e frig.

Începū să tremure, dinții i clențeniaū în gură și-și ascunse fața sub plapomă.

Ar fi țipat și nu putea; ar fi voit să me oprească de a me însoți cu dșoara Răinu și n'avea curaj.

Me vedea în curēnd soțul rivalei sale, la brațul ei nedespărțit în tot locul. De ce s'a temut, n'a scăpat. Și ea care me iubiă fără să fie iubită, suferiă grozav. La căpētēiul ei bolnav, mamă-sa bănuise adevărata cauză a boalei sale, i adusese vorba de căsătorie și dēnsa i mărturisise preotesei că, dacā s'ar mărită vre-odată, n'ar luā pealtul decât pe mine; dar acum erā prea târziū poate. Preotesa șoptise popei și de acea el imi reproșase cu așa foc și me poftise să trec în salon lângă Cornelia, să vorbim întēiū noi între patru ochi, ca apoi bătrāniū să aranjeze lucrurile cu rost și cu socoteală.

Aș fi remas negreșit la căpētēiul ei să o mângăi cu vorba, căci doar aveam inimă să nu simt că durerea ei me omoară, dacā preotul nu m'ar fi chemat în camera de alături, unde începū să me întrebe din fir până în ață, că ce gând am acum și dacā i-am respuns că me voiū înscrie la litere, dēnsul fără ocol, mi-a zis că nu m'am gândit oare vreodată și la căsătorie?

Am roșit la întrebarea lui și n'am știut ce să zic, căci asaltul ce mi-l detea conștiinței părintele și fiică-sa erā prea violent.

— Mai am vreme pentru așa ceva, părinte.

— Foarte bine, foarte bine, dar când o fi să faci pasu ăsta, doresc să me întreb și pe mine.

De la chestia căsătoriei s'a întins vorba iarăș unde me ferisem și anume și popa imi pomeni de chiriași că s'a mută și că operația ce a încercat-o la ochi bețrănu n'a izbutit.

— Care bețrănu, întreba eu.

— Dl Răinu, de!

— Ce fel, dl Răinu suferiă de ochi? Șcieam că-i dus la Viena în interesul afacerilor sale, inse dacă e sănătos sau bolnav, nu m'am interesat să află.

Cădusem pe gânduri. Va să zică, părintele logodnicei mele e bolnav și boala e cea care-l sileșce să stea departe de copila și soția sa, nu afacerile — mi-am zis.

Sărmana Nușy, ea căutase să-mi ascundă aceasta nenorocire ca și cum ar fi ajuns de mai puțin preț în fața mea. Din cauza gândurilor cari me năpădiră, simții nevoie de a respira aer din belșug.

Me sculai să plec.

— Nu mai stai, imi zise preotul.

— Acum me duc, dar voiți mai veni.

— Numai să te ții de vorbă. Dă și pe la Cornelia să-ți ieși ziua bună, căci ea a fost cea care s'a formalizat mai mult atunci, când ai plecat la București fără să o vezi.

Întrai din nou la Cornelia. De sub plapomă auđii un scâncit, un fel de plâns sacadat care părea că nu va mai luă sfârșit.

— Dșoară Cornelia, am venit să-ți zic la revedere.

Nimic — nici un răspuns.

Cu delicatețe detei plapoma la o parte. Înședar, nu-i puteai vedea decât o parte a feței inundate, căci și-o acoperise cu amândouă mâinile.

— Pentru Dzeu, te rog dșoară, nu mai plânge că-ți face reu... Dar ce rost ai lacrimile aceste? În lacrimi te-am lăsat și tot așa te găsesc...

Nimic — nici un răspuns.

— Imi pare reu, dșoară, că trebuie să te părăsesc fără să-mi spuți măcar o vorbă.

Tresări ca mușcată de un șearpe.

Își șterse ochii, me fixă cu ei, de-mi părea că me va dogori, apoi o auđii:

— Unui muribund — mi se pare, că nu i se refuză nimic, nu este așa?

— Ah, nu vorbi așa că-mi face reu, dșoară!

— Da, ai să vezi în curând... că nu mint eu. De cea înainte de a ne despărți pentru totdeauna, să-mi dai voe să-ți spuți ceva la ureche. Apropie-te, nu-ți fie frică, n'am să-ți cauzez nici un reu... Poate me cređi că sunt ofticoasă? O... nu! Uite ce sănătos mi-e peptul... și ce fraged... N'am tușit nici odată... Haidem vino... așa mai aproape.

— Dșoară, ai bi milă de bietul meu suflet; ironia dtale me fulgeră!

— O... nu, nu voi să fiu ironică în acest moment cu acela pe care... l-am... iubit... ah, ah... iartă-mă... Da? me ierți că te-am iubit?

— Dșoară!

Ași! cine putea să oprească uraganul furtunos ce clocotise în peptul ei de atâta vreme și i s'guduise sărmana ființă. Ea continuă:

— Imi inchipuesc că ești acelaș din prima zi,

când ai călcat pragul casei noastre, în clipa aceea, când nu ne cunoșceai decât pe noi...

„Da, să-mi dai voe să trăesc în acest moment cu inchipuirea asta și... să te sărut, prima... și ultima sărutare... ah... în sfârșit... pot muri de acum, visul meu s'a implinit!... s'a implinit, dragă poete...

Aceste din urmă cuvinte le zise când gura ei insetată nimerise buzele mele. Sărmana ființă, părea că-și consumă ultima flacără a vieții pe altarul iubirei sale nefericite.

— Acum du-te, fi fericit cu dēnsa... șciū că v'ați logodit.

Se întoarse cu fața spre părete și-mi șopti:

— Doctoria mea me așteaptă... Adio!...

În colțul genelor se oprī un strop ca o boabă de diamant. Cornelia lăcrimă.

Introduse mâna sub perină, luă o sticlă, o des-tupă, privi încă odată la mine, care înmărmurisem lângă patul ei și ridicând sticluța cu un lichid albicios, vērșă pe gât tot conținutul ei. Nu șcieam ce beuse, decât când am vedut că se crispeză de dureri atroce, că ochii i se injectează, că tremură spasmodic și că se sileșce din resputeri să nu țipe, mi-a fulgerat prin cap că liquidul acela putea fi otravă.

— Ce doctorie ai luat, dșoară?

Silindu-se de a me oprī să puim mâna pe sticlă, cu dinții încheștați, cu greu putu roști:

— Am beut otravă!

— Ah, otravă, țipai eu ca mușcat de viperă, și fulgerând pe ușe afară strigai:

— Părinte, mamă preoteasă, alergați pentru Dzeu!

— Ce e, ce e, ce s'a întâmplat?

— Alergați în salon... Cornelia... s'a otrăvit...

Sărmanii părinți, sărmanele surori, în clipă fure lângă Cornelia, care se svērcoliă în chinuri tantalice, fără să fie în stare să deschidă gura. În curând umplură spațiul cu țipetele lor.

În acel moment de zăpăceală tot preotul nu-ș perdū echilibrul; mai întei me rugă să alerg după un medic; apoi căută să intimpine reul prin lapte.

Privii încă odată pe suferindă a cărei gură se desformase grezav și eșii pe poartă afară alergând ca un zănatic pe stradă în căutarea unui doctor.

Când m'am întors în birje cu repausatul dr. Jacobsohn, eră prea târziu.

Cornelia înțepenise.

Doctorul n'a putut decât să constate moartea.

Cornelia se otrăvise prin acid azotic dilut, pe care și-l procurase de la diferite farmacii în cantități mici.

Ca scrisoare lăsase douē rēnduri către părinți:

„Ierțați-mă, bucurați-ve cu Didina și Lisica. Nu ve încercați să aflați motivele sinuciderei mele.

Ve sărut pe toți cu duioșie.

A voastră nefericită

Cornelia.“

(Va urmă.)

Petru Vulean.

Vērsta este o coroană frumoasă; ea se găseșce numai pe calea cumpetății, dreptății, și înțelepciunii.

Herder.

*

E o slăbiciune de minte d'a pretinde cineva imposibilul.

Briaz.

SALON.

Adunarea generală din Bistrița a Societății pentru crearea unui fond de teatru român.

Discursul dlui protopop Gerasim Domide,
președintele comitetului aranjator, rostit la sosirea
comitetului Societății și a oaspeților, la gara Bistrița,
în 6 septembrie an. c.

Ilustre domnule president,
Prea onorat comitet,
Stimați oaspeți,

Timpurî de grea cumpănă și luptă amară străbăte poporul nostru românesc, și puține sînt zilele lui de liniște și recreațiune sufletească. Iară rar, cînd se ivesc zile de acestea, se revarsă asupra lui, ca niște raze de lumină și căldură binefăcătoare, ca niște zori de mulțumire și îndestulare, luminîndu-l în întunecul greu, turnîndu-î balsam de mîngăere și alinare în suferințe și nenorociri, încălîndu-l și întărîndu-l în zilele de slăbiciune, cînd e amenințat cu sucumbare.

Poporul român din aceste părți extreme ale patriei noastre iubite, care a susținut totdeauna cu încredere în Dumnezeu și în vitalitatea sa, lupta cea grea pentru sfînta trinitate: „limbă, lege și neam“, se află în ajutorul unor zile de rară bucurie și fericire.

Este prima dată, că Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, această instituțiune, care e menită a face o epocă în istoria dezvoltării noastre culturale, descinde în acest ținut, spre a revărsa lumină binefăcătoare, spre a aduce căldură dătătoare de viață, și spre a chibzuî asupra căilor și mijloacelor, în urma cărora să progreseze și înflorească cultura lor națională.

De aceea inima noastră resimte o vie și neșpusă bucurie, cînd venim să ve întimpinăm cu salutul nostru frățesc și cordial. Mare a fost dorul de a ve putea primi în mijlocul nostru, înaltă este fericirea de care sîntem astăzi părtași, prin faptul că ne-ați învrednicit a veni la noi. Slabe și neînsemnate sînt puterile noastre, insuficiente sînt mijloacele ce ne staî la dispoziție, pentru primirea și sălășuirea deamnă a unor reprezentanți atît de iluștri, a unui public atît de distincți; dragostea românească și indulgența frățească înse vor suplini acest neajuns și noi vom fi cei mai fericiți, dacā silințele noastre vor atinge baremî în parte realizarea dorului intim, de a ve face cît mai plăcute zilele ce le veți petrece între noi.

În urmă dorim din tot sufletul, ca darul cel de sus să roueze asupra muncii pline de zel și abnegațiune, ce dezvoltă în interesul luminării și cultivării neamului nostru, și să producă rezultate mănoase, binefăcătoare și durabile pentru binele și înflorirea scurmei noastre națiuni.

Apostoli ai unei cauze mari și sfinte, din adîncul inimei ve zic un călduros:

„Bine ați venit! Să trăiți mulți ani!“

Președintele *Iosif Vulcan* a respuns astfel:

Mult onorate dle protopop!
Stimați domni și frați!

Ve mulțumesc pentru aceasta primire călduroasă ce binevoii a face comitetului Societății și oaspeților veniți dimpreună cu noi.

Idea culturală cu care ne presintăm între dv., pe cît de sublimă, este tot atît de grea de realizat, ea reclamă dar conlucrarea tuturor.

Primirea cu care ne onorați, ne îndreptățește a crede că și Dv., Români din aceste părți, voiți să ne dați sprijinul ca să putem duce înainte cu un pas marea operă a înființării teatrului național român.

Aceasta credință ne inspiră bucurie și sub impresiunea ei ve stringem cu stimă și dragoste mîna ce ne-ați întins.

*

Discursul dlui adv. dr. *Demetriu Ciuta*,

rostit după deschiderea adunării generale, în 7 septembrie n., în numele Românilor din Bistrița și din împrejurime.

Ilustre dle președinte,
Onorată adunare generală,

Conșcii de menirea cultivatoare a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, comitetul dvoastre a aflat de bine ca în acest an, în acest unghi nord-vestic al teritorului locuit de Români să-și țină adunarea generală, ca și asupra locuitorilor acestui ținut să reverse razele binefăcătoare ale activității sale.

Noi Români baștinași al acestor văi și plauri, ne bucurăm de prezența dvoastre în mijlocul nostru și sîntem mândri de onorul și dragostea, de care ne faceți părtași.

Iar mie mi s'a impus plăcuta îndatorire, ca să dau esresiune acestor sentimente ale noastre, de bucurie și mîndrie.

Trăim, domnilor, în un timp în care cređi că numai erî a zis Taleyrand: că pentru aceea avem cuvinte, ca să ascundem gîndurile, să simulăm sentimentele.

Ve asigur înse dlor, că bucuria noastră nu e fățărîtă, e adevărată, pentru că-și are proveniența din inimă.

I

Înainte cu un pătrar de secol cugetători profunđi, conduși de dorul de civilizațiune, stăpâniți de convingerea că știința numai în conlucrare cu arta poate produce adevărata cultură, și încălđiți de dragostea de neam, s'aú folosit de forța asociării, ca să lucreze la încorporarea unei idei, îmbrăcate sub numirea de Templul Thaliei române. Nobilii fundații aú instituit Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român spre a face un început pentru crearea, dezvoltarea și cultivarea artei dramatice la poporul român în genere și în specie la Români dintre Tisa și Carpați.

Sub influința realismului, care le-a amintit, că la ideal se poate ajunge numai prin folosirea materiei, — sub influința raporturilor ethnice și politice, activitatea acestei Societăți a fost îndreptată în prima linie pentru asigurarea forței materiale, pentru cîștigarea de bani. Esresiune și-a cîștigat aceasta directivă, prin cuvintele statutare: „Se institu o Societate pentru crearea unui fond, din care

cu timpul să fie posibilă înființarea unui teatru național român.

Dar iată dlor! *imbrăcămintea* din literele moarte, dată adevăratei gândiri, a fost prea largă, și prin folosirea ei, s'a întunecat esepria gândirii.

1. „Societatea pentru crearea unui fond de teatru“. Acesta e scopul Societății? Nu am nici un folos de el, zice materialistul. „Adunare de bani“. Materie brută! făt nefericit al spiritului modern! zice închipuital idealist.

Și i se deneagă concursul!

2. „Crearea unui fond pentru înființarea *de teatru național român*! Făt mort înainte de naștere! Teatru românesc național pentru Românii din Ungaria, e o imposibilitate! Scop nerealisabil! „Nu are rațiune sprijinirea lui!“ Zic pessimistii.

3. „Inființarea unui teatru e scopul Societății“. Nu e necesitate, zic cei ce inconșciū sūnt *cosmopolitzi*. Teatru e pentru artă. Arta e lux, iar știința e trebuință. Sūntem cu mult mai săraci decât să putem spesă și pentru scopuri de teatru. Pentru petrecere sūnt deajuns și teatrele străine. Nu e de trebuință crearea clasei comediașilor români!

Iată dlor, rezonări cari se niusesc a cusă *indiferentismul* față de aceasta nobilă Societate și a ascunde *micimea de suflet* sub masca realismului rațional. Nu are scop rațional, realisabil. Nu are rațiune de existență Societatea pentru crearea teatrului român. E lucru perdat jertfa adusă pentru ea.

Noi înse dlor, Românii din vaile Someșului mare, ne bucurăm de prezența dvoastre în mijlocul nostru. Ne bucurăm de existența Societății pentru crearea unui fond de teatru național român.

Ne bucurăm pentru că noi nu ținem drept scop al acestei Societăți numai aceea ce ne spune *litera moartă*. Noi ținem drept menirea Societății intențiunea fondatorilor, iar drept scop acea ce profesază susținătorii ei: „Promovarea culturii poporului român.“

II

E salutar principiul realistic, după care omul, individul, este punctul cardinal al lumii; dar incontestabil este și acea, că *viața intelectuală este centrul și punctul de gravitate al existenței noastre*. Materialismul numai împreunat cu idealism, întregindu-se unul pe altul, pot rezultă fericirea individului și a omenirii.

E adevărat și acea, că *știința ne asigură existența*, dar *arta cultivă, desvoaltă și nobilitează viața noastră intelectuală*. Numai din cooperarea ambelor poate rezultă adevărata cultură internă.

Cine lucrează pentru crearea, desvoltarea și promovarea artei la poporul român, acela contribuie la cultura poporului român. Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român își are de scop promovarea culturii poporului român prin desvoltarea, propagarea și cultivarea *artei dramatice române*.

Onorată adunare generală,

Trecutul ne-a fost vitreg. Presentul ni-e chiar inimic. Dar nu ptere un popor, care *voțește să trăiască*. Ar fi un semn al desperării, ar fi un pas spre sinucidere, dacă nepermițând cătușile presentului mult, s'ar negligia, ba chiar abandonă cu totul și folosirea puținului posibil. Astăzi adun banii, pentru că banul e putere, și pentru că atâta pot. *Mâne* voi face mai mult. Dacă nu voi putea, voi adună

mâne! iarăș bani și voi așteptă, ca să fac poimâno mai mult. *Cine știe așteptă, acela răsbeșce*.

Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român adună bani, spre a-i folosi pentru cultivarea artei dramatice române și aceasta nisuiță a ei e salutară, e rațională și e necesară.

III

Dar dlor, *arta* nu e altceva decât esprimarea, predarea sentimentului. *Din sentiment porneșce și la sentiment apelează*. La noi, sentimentul pentru artă e adormit, e nedesvoltat. Trebuie deșteptat, crescut și întărit. Avem instituțiuni, cari ne inlesnesc câștigarea științei. Ne lipseșce înse total mediul prielnic cultivării artelor.

Trebuie să ni-l pregătim. Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român are menirea de a conlucrá la pregătirea acestui teren. *Cultivarea vieții sociale a poporului în spirit național*; deșteptarea sentimentului de artă și cultivarea aceluia în direcțiune națională, acestea sūnt, cari pe lângă folosirea banului câștigat vor *edifică templul Thaliei române, dincoace de Carpați*.

Adunările generale ale Societății ținute în deosebite ținuturi locuite de Români, sūnt locuri de întâlnire și cunoașcere a tot ce e românesc, bun și frumos.

Prin petrecerile, cari se arangează cu aceste adunări, ni se dă ocaziune de a ne cunoașce noi pe noi, de a ne cunoașce viața socială română.

Prin inlesnirea procurării estine și din de ajuns a lecturii dramatice române, se câștigă poporului petrecere nobilă, cultivatoare, i se desvoltă gustul de cetit, și i se suscită dorul de a auđi și vedea — acelea ce le-a cetit; de a le simți prin predarea pe scenă.

Iar *dacă se va ingrigi*, ca aceasta lectură să-și aibă materia din viața poporului român, să *corespondă naturii și caracterului poporului*, să cultive datinele și obiceiurile lui, atunci aceasta Societate va fi pus peatra fundamentală a templului *Thaliei române*.

Prin îndemnarea *arangerilor de reprezentațiuni teatrale*, cu ocaziunea adunărilor sale generale, desvoltă sentimentul poporului, pentru arta dramatică.

Iar *dacă va iniția și esoperă ca trupe teatrale — existente deja la poporul român* — să țină reprezentațiuni teatrale în toate părțile locuite de Români, atunci se va potață acest sentiment pentru artă, până la un atare grad, încât înființarea teatrului național român va fi considerată ca o trebuință.

Astfel suscepând scopul și menirea acestei Societăți, nu se poate află Român adevărat, care să-și denege sprijinul, care să fie indiferent, surd și mut, la apelul de conlucrare pentru asigurarea scopului ei.

Nu se poate află Român, care să nu dea tributul seū de recunoșcință Societății pentru crearea unui fond de teatru național român. Nu se va află Român, care să nu pronuțe cu pietate și recunoșcință numele fondatorilor și susțiitorilor acestei Societăți.

Noi Românii din Bistrița și impregturime ne bucurăm din inimă românească de prezența Societății pentru crearea unui fond de teatru român în mijlocul nostru.

Ne bucurăm, pentru că prezența ei denotă esis-

tența ei. Faptul că există, că există de $\frac{1}{4}$ de secol, contra vitregimeii timpului și în butul tuturor pedecilor puse, este dovada cea mai eclatantă, că are basă de existență, are menire nobilă și realizabilă, are putere și drept de viață. Ba cutez a zice, că existența ei este o trebuință atât de adânc simțită, încât dacă nu ar fi, ar trebui să o creăm.

IV

Ne bucurăm Il. dle președinte și on. adunare generală de prezența dvoastre în mijlocul nostru, pentru că ve considerăm ca pe reprezentanții celui mai nobil idealism. A lucra în prezentul indiferent, ba inamic, în interesul viitorului, — a nisui în prezentul materialist pentru pregătirea viitorului culturii unui popor, a aduce jertfe și ostenele, pentru cari să întîmpini adeseori indiferentism, ba și satiră: și toate acestea a le face încălzit numai de credință, că-i imposibil ca o nisuiță nobilă, lipsită de ori ce interes material, să nu-și producă fructele ei binefăcătoare, pentru generația viitoare, — unde se află un idealism mai nobil! mai înălțător? unde se poate un motiv mai înălțător, producător de o adevărată bucurie? Acest idealism nobil îl vedem reprezentat prin Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român. Acest idealism nobil ne cuprinde inima, ne stăpânește sentimentul și ne produce bucuria, a cărui interprete sînt fericit a fi.

Noi Români din văile Someșului mare, cari pentru știință am adus jertfe fără păreche și șcim a ne însufleți și pentru arta nobilătoare, ne închinăm cu pietate și reverință înaintea nobililor fundatori, admirăm zelul, abnegațiunea și focul dragostei cu care bravii luptători poartă steagul Thaliei române în toate unghiurile locuite de Români.

Cu cea mai mare căldură conlucrăm și vom lucra pentru susținerea și întărirea acestei Societăți și cu drag ne vom da obolul pentru realizarea scopurilor ei.

În numele acestui popor român din Bistrița și împrejurime ve zic un „Bine ați venit“ în mijlocul nostru. Să trăiți Il. dle președinte și onorați membrii ai adunării generale: într-o mulți ani!

Președintele *Iosif Vulcan* a răspuns prin următoarele:

— Mulțumesc în numele Societății pentru acest salut adânc cugetat și cu dragoste prezentat.

Însuflețirea cu care Dv. Români din aceste părți impresorați steagul nostru cultural, nu ne surprinde, căci de mult ve cunoaștem zelul național și ve vedem totdeauna în fruntea stăruințelor românești de propășire; venind aici, am fost dar siguri de cea mai caldă primire.

Și totuș ceea ce vedem acum în giur de noi, aceasta manifestație entusiastă, întrece par că toate așteptările noastre.

Onoare tuturor cari ș-au făcut datoria de buni Români, dându-și concursul ca succesul acestei adunări să fie atât de strălucit!

Apoi a luat cuvântul dl avocat dr. *Gavriil Tripou*, salutând adunarea în numele Acociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Discursul dsale s'a publicat în nr. trecut al revistei noastre.

Discursul reuniunii învățătoresci Marțana
rostit de dl *Ignatiu Seni*, vicepreședintele aceleia.

Ilustre domnule president!

Ilustră adunare!

Când privești mulțimea poporului din acest oraș și împrejurime, îmbrăcat în haină de sərbătoare, care cu obicinuita dragoste românească incongiură pe distinșii sei bărbați fruntași întruniți în acest sânt locaș, aproape din toate părțile scumpei noastre patrii, și vezi pe fețele tuturoră întipărită atâta solenitate — o profundă emoțiune îți cuprinde sufletul și inima. Aceste semne vedite îți aduc involuntar aminte, că sînt impresionate de importanța marelui eveniment, ce se petrece în mijlocul nostru.

Și într'adevăr cine nu se simte în aceste momente cuprins de o deosebită bucurie, când pentru prima dată își ține aici la noi adunarea sa anuală Societatea cu mărețul scop: crearea unui fond din care să se susțină un teatru român! Prin aceasta ea va contribui în un mod eclatant, la cultivarea limbii și a artelor, la nobilitarea gustului, a moravurilor și mai pre sus de toate a inimei, sdrobind vițiile, îi va ajuta neamului românesc la formarea caracterului moral, idealul suprem al fiecărui individ și popor, ca astfel să-i ridice în ochii întregii lumii civilisate.

Iată pentru ce această nobilă instituțiune a întîmpinat o bucurie generală.

Deci în mijlocul marelui entusiasm, Reuniunea gr. cat. „Mariana“, la care aparțin toți învățătorii români din acest comitat, este mândră, că astăzi între hotarele ei poate să-și salute o soră cu un călduros: „Bine ai venit!“

Sublimă este ținta ce o urmăresc ambele aceste surori, având a scoate iubitul nostru neam din negura întunericului, a-l smulge din brațele ignoranței și să-l ridice la demnitatea, ce i se compete după originea lui și calitățile, cu cari Dzeu l-a inzestrat! — *Soți de muncă sîntem*, cari șcim să ne ajutăm împrumutat; plugari harnici în agrul poporului român, spre a depune în el sămînța luminei și a virtuții; dar în acelaș timp luptători sub flamura științei.

De aceea, rugăcîmîi ferbinți am înălțat cătră Atotputernicul Dzeu, ca să iaie această instituțiune sacră sub părinteasca Sa ocrotire; dreapta Lui sântă să o conducă, ca și până acuma, prin toate vitregiile timpurilor, ca în scurt timp să ajungă mult doritul liman, căci propoveduitoarea luminei Lui este!

Nădăjduind deci, că ajutorul și darul Lui nici când nu ve va lipsi, pentru că vrerile voastre, sub scutul și oblăduirea Lui le puneți, în numele aceleiași reuniuni-surori, ve salut din nou cu un frățesc: „Bine ați venit!“

Președintele *Iosif Vulcan* pronunță aceste cuvinte:

— Cu cea mai adâncă impresiune luăm act de salutul reuniunii învățătoresci „Mariana“, căci acela vine de la colegi de ai noștri.

Pioneri ai culturii românești și noi și ei, muncim pe acelaș teren, numai mijloacele ni se deosebesc; ei au catedra, noi scena; ei încep, noi continuăm și de multe ori suplinim ceea ce dênșii n'au putut să facă; soți de muncă sîntem, precum ne-a spus chiar acuma reprezentantul lor.

Ve mulțumim, dragi colegi, pentru salutul ce ne trimiteți, urându-ve, la rëndul nostru, tărie și succese pe cariera ce v'ați ales.

Cuvântul de adio

rostit de dl avocat dr. *Victor Onișor* la închiderea adunării generale, în 8 sept. an. c.

Ilustre domnule președinte!
Onorată adunare generală!

În aceste momente, când adunarea isprăvindu-și lucrările pentru care s'a întrunit, trebuie să ne despărțim unii de alții, dați-mi voe, ca în numele Românilor din Bistrița și împregiurime să ve spun câteva cuvinte de adio.

Ne simțim mândri, că Societatea pentru fond de teatru român, această înaltă instituțiune națională pentru respândirea culturii prin arta dramatică, care pătrunde așa de-a dreptul la inimă, ne-a făcut onoarea de a ținea adunarea generală de est timp în orașul nostru.

Când am primit șcirea, că dvoastre aveți de gând să veniți cu drapelul, ce falnic îl purtați, în acest colț depărtat al țării noastre, am simțit o mândrie națională și de și ne-a stat la îndemână un timp scurt, ne-am apucat de lucru, ca să putem primi în chip demn pe pionerii culturii naționale. Cum ne-am împlinit această datorie față de cultura națională, dvoastre veți judecă. Pot să v'asigur inse, că v'am primit cu dragoste românească și în timpul scurt, cât l-ați petrecut în mijlocul nostru, ne-ați procurat momente de înălțare sufletească și de mândrie națională, pentru care ve vom remânea în totdeauna recunoscători.

Plecând din aceste frumoase locuri, ve rugăm să vestiți, că hotarele de la răsărit ale țării le vom păzi cu credință și că pe colțul nostru de pământ vom fi neobosiți propagatori ai culturii naționale, ai cărei apostoli dvoastre sunteți.

Ve încredințăm înc'odată, că adunarea generală, ținută în mijlocul nostru, a aruncat și aici sēmēntă roditoare și că idealul, pentru a cărei realizare lucrează Societatea fondului de teatru, și aici și-a cucerit o trupă de aderenți, cari de azi înainte cu trup cu suflet vor munci pentru ducerea la isbândă cât mai curând a acestui falnic ideal.

Iar dvoastre, cari sunteți conducătorii și apostoli binevestitori ai acestei Societăți, cari nu crutați ostenele și jertfe în sevrșirea lucrării ce ați luat asupra-ve, ve dorim succesul cel mai deseversit și cea mai ferbinte dorință a noastră e, că spre a ve vedea visul cu ochii: Să trăiți la mulți ani!

Să ne curățim limba.

— Rubrică permanentă. —

Cei mai mulți la noi scriu „decopiare“, — ceea ce este o traducere literală din „abschreiben“ sau „lemásolni“.

Corect este „copiare.“

Mulți scriu: „recere“.

De ce?

Corect e a „cere“.

LITERATURĂ.

Ion Ghica. A apărut la București, în editura Academiei Române, „Activitatea științifică a lui Ion Ghica“, discurs de recepțiune rostit la 5/18 aprilie 1902 în ședință solemnă, de dr. Constantin I. Istrati, membru al Academiei Române, cu răspuns de Dimitrie A. Sturdza membru al Academiei Române. Cu portretul lui Ion Ghica. Prețul 50 bani.

Din valorile vieții. Dl N. Radulescu-Niger, cunoscutul colaborator al nostru de la București, a scos de sub tipar acolo, sub titlul pus în capul acestor rënduri, un volum de nuvele. Numărul acestora e opt și toate sânt scoase din viața socială română. O lectură ușoară. Prețul 4 lei.

Istoria Românilor de la Aurelian. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 10.000 lei, dimpreună cu procentele acestei sume de la 1891 până la acordarea premiului, se va decerne în sesiunea generală din anul 1904 a Academiei Române celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Istoria Românilor de la Aurelian până la fundarea Principatelor“. (Decis. 5 aprilie 1900.) Punctele de căpetenie ale programului sânt cele următoare: 1. Teritoriul colonizațiunii romane în țările din dreapta și din stânga Dunării-de-jos. 2. Teoriile vechi și noue despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu. 3. Migrațiunea popoarelor în țările dunărene și iniuriirile reciproke dintre barbari și elementul roman, de la părăsirea Daciei Traiane până la înființarea imperiului bulgar. 4. Români și Bulgarii în timpul imperiului bulgar și al celui româno-bulgar și relațiunile lor cu popoarele din stânga Dunării. 5. Originile principatelor române. Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănunțit și conșeințios al izvoarelor antice și medievale: autori, inscripțiuni, documente și ori ce resturi ale vechimii, utilizându-se și toponimia, limba și în genere ori ce fântână ce ar putea contribui la lămurirea cestiunii. Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs este până la 1 septembrie 1903.

Să rîdem! Sub titlul acesta, dl N. A. Bogdan, cunoscut din coloanele revistei noastre, a publicat la Iași o broșură care conține cronice, satire, amintiri, recenzii și anecdote. Unele din ele s'a publicat înțea-oară în revista noastră.

Gramatică română. A apărut la Arad, în editura autorului: „Gramatica română pentru învățământul secundar“ de dr. Ioan Petran, profesor. Parțea II. Sintaxa. Edițiunea II. Prețul 1 coroană, 50 fil.

TEATRU și MĂSICĂ.

De la Teatrul Național din București. Iată repertoriul Teatrului Național, stabilit de direcțiunea generală, pentru stagiunea 1902—1903: *Piese originale*: „Crimă sau virtute“, dramă în 3 acte de dl Bengescu Dabija, „Moralisti“, comedie în 3 acte de dl Iosif Vulcan, „Ucigă-l Crucea“, dramă în 3 acte de H., „Visul lui Ali“, feerie în 5 acte de Mircea Demetriad, „Cancer la inimă“, dramă în 2 acte de H. G. Lecca, „Eglă“, dramă în 5 acte în versuri, de dl L. Daus, „Moș Crăciun“, feerie în 5 acte de dl L. Daus, „Ultimul sacrificiu“, dramă în 5 acte de dl Const. C. Brăescu, „Zina Carpatilor“, feerie în 3

acte de dñii Th. Speranță și Grigoriu, „Minorii“, piesă în 4 acte de Victor Bacaloglu, „Zestre“, comedie în 3 acte de * *, „Căsnicie modernă“, comedie în 3 acte de Sfinx, „De la oaste“, de I. C. Bacalbașa. — *Piese localizate*: „Escadronul III“, după Thilo de Trota și Moser de P. Gusti, „La Slanic“ (după Blumenthal), de Sfinx, „Ucigașul“ (după Edmond About), de dna Bruzessi, „Comisarul“ (după Courteline și Levy), de dna Bruzessi, „Biciclista“ (după Hennequin și Delacour), de V. Alexandrescu, „Dura lex“ (după Brisson), de Stal. — *Traduse în versuri*: „Fedra“ de Racine, tradusă de G. Sion, „O pată de blazon“ (de Browning), de dl M. M. V. „Contele Essex“ de Laube de X. X. X. — *Piese traduse în prosă*: „Lorica noastră“ de Paul Lindau, „Bărbații Leontinei“ de Alfred Capus, „Rătăcirea“ de Provins, „Castel istoric“ de Brisson, „Căsătorie chimică“ de R. Kneise-Bilhaut, „Bărbatul Idei“ de Delacour și Hennegu, „Căruțașul Henschel“ de Hauptman, „Suflete singuratic“ de Hauptman, „La jurați“ de Goncourt, „Trăiască viața“ de Suderman, „Nerone“ de Cossa, „Tragediile sufletului“ de Braco, „Femeia“ de Braco, „Aleluia“ de Praga, „Paula“ și „Trec anii“ de Pinero, „Iubire fără stimă“ de Feiari, „Pentru copil“ de Oria Dondy de Laegow, „Magistrații“ de Brioux, „Judecător și frate“ de Barbier, „Caporalul Simon“ de D'Ennery, „Semnul Crucii“ de Iohn Barret, „Marchizul de Priola“ de H. Lavedau, „Leagănușul“ de Brioux, „Mercadet“ de Balzac, „Cesarina“ de Dumas, „În cleșce“ și „Enigma“ de Paul Harvieux. Personalul artistic rămâne același, fără nici un nou angajament. Dra Bărsescu va da mai multe reprezentații în lunile noiembrie și februarie.

Dșoara Agata Bărsescu la Constantinopol și în America. Dșoara Agata Bărsescu va plecă în curând la Constantinopol, unde va jucă mai multe piese din repertoriul seș. Dsa a iscălit un contract cu un impresario german, pentru un turneu în America, unde va da 50 de reprezentații la New-York și alte orașe americane, plătite cu câte 2000 dolari reprezentatia. Turneul va începe în septembrie anul viitor.

Opera din București. Stagiunea de operă la Teatrul Național din București se va deschide la 1/14 decembrie și are să durceș până la 1/14 februarie. În luna lui noiembrie se vor jucă acolo operele: Brigandii, Păpușa, Mama Angot, Olteanca, Voevodul țiganilor.

Turneul dnei Irena de Vladaia. La Deva dna Irena de Vladaia a avut un succes strălucit, care a recompensat-o pentru multe decepții ce a întâmpinat în turneul seș artistic. De acolo s'a dus la Brad, unde a dat un concert în duminica trecută cu concursul dnei Aurelia dr. Robu și al dlui Grigore Savu.

SCULPTURĂ.

Statuia doctorului Davila. Îndată după moartea generalului dr. Davila, în 1884, foștii lui elevi au luat inițiativa de a i se ridică o statuie, care să perpetueze memoria aceluia care, cu drept cuvânt, este considerat ca întemeietorul învățământului medical în România. Cu executarea statuei a fost însărcinat sculptorul Storck. Macheta a fost adusă zilele trecute la școala de arte și meserii din București, spre a fi turnată în bronz. Până acum nu se știe unde statuia va fi așezată.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Damele române gr. cat. din Cluș au înființat o societate pentru înfrumșetarea bisericii, pe temeiul unor statute aprobate de consistoriul din Blaș. Comitetul societății s'a constituit astfel: presidentă dna vęd. Alexă Pop, membre în comitet dnele: Leontin Pop, dr. Ilea, Virginia Pop, Ranta-Buticescu, Giurgiu și altele; bărbați de încredere dñii: dr. Dăianu, Roșian, Leontin Pop, Ranta-Buticescu, dr. Stefan Morariu și Iacob Mureșianu. Societatea are 80 de membri.

Reuniunea învățătorilor din diecesa Caronebeș ș-a ținut adunarea în Recița-montană la 15/28 septembrie, și ziua următoare sub presidiul dlui învățator Traian Lința din Cacova și a avut un succes strălucit, luând parte peste 200 de ênși, mai cu seamă învățatori și câțiva protopresbiteri. A fost un moment foarte înălțător distincțiunea dlui Ioan Marcu, excelentul învățator din Bocșa-montană, care de 25 ani îndeplinește cu zel neobosit postul de secretar al reuniunii. I s'a predat o diplomă comemorativă, cu care ocaziune presidentul i-a adresat o cuvântare elogioasă, la care serbătoritul a respuns emoționat. Dl Ilie Trăila, distinsul fiu al Banatului, președintele despărțământului Oravița al reuniunii, a fost proclamat membru onorar.

Masa studenților români din Cluș. Direcțiunea institutului „Economul“ din Cluș a decis să înființeze masa studenților universitari români de acolo. De ocamdată se va da prânz gratuit la 6 studenți universitari săraci. Spre scopul acesta s'au votat o mie de coroane.

Masa studenților români din Panciova. Și la Panciova s'a început înființarea unei mese gratuite pentru studenții de la școala de acolo. Spre acest scop s'a adunat pân' acuma 572 coroane, care s'au depus la institutul „Sentinela“ din Satul-noș.

Reuniunile învățătorilor din diecesa Lugoj. Diecesa Lugoj are doue reuniuni de învățatori, una cu sediul în Lugoj, alta la Hațeg. Cea din ținutul Lugojului s'a întrunit în adunare generală în comuna Coșteiu-mare, la 21 l. tr.; cea din ținutul Hațegului se va adună în comuna Clopotiva la 5 octombrie n.

Adunare de învățatori în Oradea-mare. Reuniunea învățătorilor de la școalele populare gr. or. române confesionale de sub jurisdicțiunea consistoriului oradan se va întruni în adunare generală la 7 octombrie n. la orele 9 înainte de miazăzi în școala gr. or. română din Oradea-mare, sub presidiul dlui Nicolău Zigre președintele reuniunii, notar ad hoc dl Nicolae Furu.

Reuniunea învățătorilor gr. cat. din împregiurimea Gherlei va avea adunarea sa generală în Gherla, la 16 octombrie n. sub presidiul vicepreședintelui Ilariu Boroș, secretar dl Iosif Demian.

G E E N O U ?

Hymen Dl Alesandru Ciura, profesor de teologie în Blaș, bine aprețiatul nostru scriitor tiner, s'a logodit acolo în săptămâna trecută cu dșoara *Leontina Lucaciū.* — Dl *Liviu Magdu,* funcționar la institutul de credit și economii „Victoria“ din Arad și dșoara *Victoria Busu,* fiica preotului Victor Russu din Utvin, se vor cunună la 5 octombrie. — Dl *Iubiiū*

Magdu, învățător în Ecica-română și dsoara *Aurora Crețiu* din Uzdin s'au logodit. — Dl *Valeriu Beșan* și dsoara *Elena Sterea Șuluțiu* se vor cununa la 5 octombrie în biserica gr. or. din Abrud. — Dl *Nicolae Mihulin*, profesor în Arad, s'a cununat în Beiuș cu dsoara *Sofia Crișan*. — Dsoara *Maria Muciu Urechia*, profesoară în Sibiu și dl *Emil Tolly* s'au logodit. — Dl *George Ciocan* și dsoara *Otilia Ghimbășan* s'au cununat la 3 octombrie în Făgăraș.

Conferența literară a dlui Marienescu, continuată în sâmbăta trecută în sala festivă a școlii civile de fete din Sibiu, a intrunit iarăș un public frumos, din care nici de asta-dată n'a lipsit Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu. Conferențiarul care și-a cetit a doua parte a lucrării sale despre „articol” a fost ascultat cu multă plăcere și la fine felicitat din toate părțile.

Un nou proces de presă în contra „Tribunei”. Aflăm din „Tribuna” că procurătura regească i-a făcut un nou proces de presă, pentru cinci articoli publicați în vara trecută.

Schimbare la filiala „Albinei” în Brașov. Cetim în „Revista Economică” că dl Nicolae Petrescu, dirigentul actual al filialei „Albina” din Brașov și tot-odată cel mai vechiu funcționar al primului nostru institut financiar, fiind trecut cu 1 ianuarie 1903 la cererea proprie în pensie, direcțiunea „Albinei” în ședința sa de la 4 sept. a numit dirigent al filialei din Brașov pe dl dr. Nicolae Vecerde, actualul secretar al institutului „Albina”. Aprețind activitatea-i în curs de 30 de ani și mai bine, direcțiunea a exprimat dlui N. P. Petrescu mulțămirea și recunoștința sa.

O nouă bancă românească se înființează în comuna „Rășnov” de lângă Brașov, cu numirea „Rășnoveana” și cu un capital de 25.000 coroane.

D I N L U M E .

Moartea lui Zola. Celebrul romancier naturalist, Emil Zola, a murit la Paris în 29 septembrie. Moartea-i a fost foarte tragică. A murit asfixiat de gazul ce s'a dezvoltat în odăile din cuptorul a cărui țevă eră stricată. Soția sa găsită leșinată, a scăpat. Înarmormentarea se va face astăzi vineri.

Instrucțiunea orbilor. Un tinăr orb, Alfred Tiro, a trecut cu succes, la facultatea din Rannes, examenul bacalaureatului. Compozițiunile sale, cu toată orbirea, erău scrise foarte legibil. Noul bacalaureat a fost preparat pentru examen de un alt orb, Vento, de la școala de orbi din Anvers, care și-a trecut deja și cu un strălucit succes, licența în litere la Sorbona.

2200 lei pentru o guriță. În orașul Winterthur din Helveția, un tinăr de 18 ani a întâlnit într-o stradă laterală, părăsită, o fetiță de 14 ani. Fetița drăguță, tinerică, un bobocel cum s'ar zice, a încălzit deodată inima ușor de încălzit a tinerului, și repede a strâns-o în brațe și a sărutat-o dispărând apoi, în grabă. Pe baza semnalmentelor date fetiței, poliția l-a găsit pe sărutător. Părinții fetiței au reclamat, căci din acea sărutare fetița a căpătat o boală de nervi. Tinărul s'a apărut cum a putut. Cu toată apărarea lui sinceră însă, el a fost condamnat la 2200 franci.

Călinarul săptămânei.

Dom. 1-ă Ev. 1 dela Luca cap 5. gl. 8. v. 6.
Soarele răsare 6 o. 5 m. dim. — Apune 5 o. 32 m. p. m.

Diua săpt.	Călinarul vechiu	Călin. nou
Duminică 22	S. Foca și Ioana	5 Placid
Luni 23	† Conc. s. pf. Ioan	6 Brunome
Marti 24	Sânt. m. Tecla	7 Iustin Aug.
Mercuri 25	C. m. Eufrosina	8 Brigita
Joi 26	† S. Ioan Evang	9 Dionisiu
Vineri 27	S. m. Calistru	10 Gedeon
Sâmbătă 28	C. păr. Chariston	11 Emilian

Treiluniul iulie-septembrie se va încheia cu numărul viitor. Rugăm pe totii aceia ale căror abonamente expiră, să le înnoiască de timpuriu, ca să nu se intrerupă expediția revistei la adresa lor, căci abonamentele se plătesc înainte.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)

6258/1902. tkv.

Árverési hirdetmény.

Dr. Lázár Aurél ügyvéd n.-váradí lakos végrehajtatónak Pafukan Juon boda kocsubai lakos végrehajtást szenvedett elleni végrehajtási ügyében a kérelem következtében, a végrehajtási árverés 342 korona 90 fillér tőke követelés és ennek 1901. évi ápril hó 20-ik napjától járó 5% kamatai, 72 korona perbeli, 29 korona 60 fillér végrehajtási már megállapított, valamint jelenlegi 28 korona és a még felmerülendő költségeknek kielégítése végett, az 1881. XX. t. cz. 144. §, alapján és a 146. §. értelmében, a tenkei m. kir. járásbiróság területén lévő és Kocsuba község határában lévő Kocsuba községi tulajdonosok által 1902. évi július 29. napján Kocsuba községi tulajdonosok által 196. sz. betétben A I. 513, 514, 515, 2149, 2178, 2692 hr. sz. alatt foglalt ingatlanra és az A II. 1. 2 sor szám alatti erdő és legelő járandóságra 1708 koronában ezennel megállapított kikiáltási árban elrendeltetik, mely alkalommal az ingatlan a kikiáltási áron alól is el fog adadni.

Az árverés megtartására **határidőül 1902. évi október hó 23-ik napjának délelőtti (10) tíz órája** Kocsuba község házához tüzetik ki.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanság becsárának 10%-át vagyis 170 korona 80 fillért az az Egy száz hetven korona 80 fillért készpénzben, vagy az 1881. LX. t. cz. 42 § ában jelzett úrfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt m. kir. igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadék képes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánat pénzék a bíróságnál előleges elhelyezéséről kialiított szabályszerű elősmervényt átszolgáltatni.

A vétel ár 3 részletben fizetendő és pedig az első $\frac{1}{3}$ - részlet az árverés napjától számított 15 nap; a második $\frac{1}{3}$ - részlet 30 nap alatt, és a harmadik $\frac{1}{3}$ - részlet 45 nap alatt; minden egyes vétel ári részlet után, az árverés napjától a fizetés napjáig 5% kamat fizetendő.

Ezen árverés feltételei a hivatalos órák alatt a telekkönyvi hatóságnál és Kocsuba község házában megtekinthetők.

Tenke 1902. szeptember hó 8-án.

A kir. járásbiróság mint tkvi hatóság.

Dr. Toperezer,
kir. jbiró.